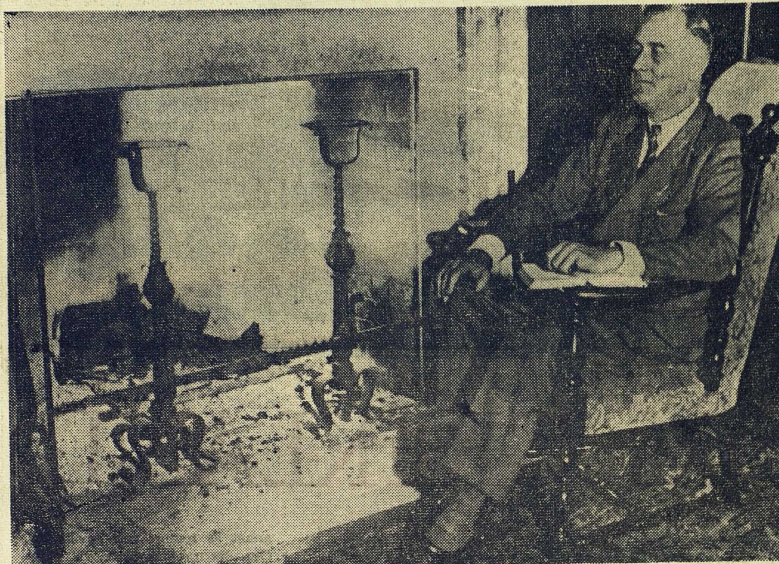

NÄRBILD AV ROOSEVELT

I anslutning till andra delen av Arthur Schlesingers redan berömda biografi över Franklin Roosevelt skriver Herbert Tingsten i denna och en följande artikel om presidentens arbetssätt och personlighet.

DA FRANKLIN ROOSEVELT kom till makten i mars 1933, en månad efter Hitler, två månader före den svenska kohandeln — allt följer av den stora ekonomiska krisen — var läget i USA sådant att tiotals miljoner människor väntade en Messias eller en katastrof. Nationalinkomsten hade på fyra år sjunkit till mindre än hälften, en fjärdedel av landets arbetskraft var utan arbete, bankerna stängde eller gjorde konkurs. Stora ord var naturliga: då Roosevelt i sitt inträdestal som president förklarade att "detta är en dag av nationell helgelse", att "ingenting är att frukta utom fruktan själv", att "vid denna in-
vigning av nationen ber vi i ödmjukhet om Guds välsignelse" syntes uttrycken inte överdrivna och pompösa, utan självfallet riktiga i sin högtidlighet. "Folk förtröstar på Er nästan som de förtröstar på Gud", sådan var tonen i den halva miljon brev som under veckan efteråt kom till Vita huset.

Roosevelt har ingen törnekrona. Han var inte sargad och plågad av sitt lyte, inte heller av folkets lidanden och det tunga ansvaret. Han var en glad och vital människa, lycklig över sin seger, säker på sin förmåga. Han trodde på att allt kunde ordnas och att just han själv kunde göra det. Han var spänd av den idealism som längtar att hjälpa och förbättra, men denna jordiska frälsningstänke gick samman med självtrivsel och självförlit; liksom Churchill under världskriget var han munter om dagarna och sov gott om nätterna, vad som än hände. Det svåra var att han i så många punkter inte visste vad som borde göras. Det program och de programtal på vilka han valts var vaga och motsägande; begränsning av statsutgifterna var ett av huvudkraven i den kampanj som ledde till en presidentur av enormt ökade utgifter. "Den nya given", och främst "de hundra dagarna" av intensivt lagstiftningsarbete i dess början, blev en lysande improvisation. På alla områden var presidenten inspiratören, ledaren och förkunnaren. Nationen levde i känslan av att utkämpa en avgörande batalj, ledd av en fältherre som inte kunde besegras.

Med sina brastal hållna några gånger om året kom Roosevelt människorna nära och bevarade genom dem en viktig form av kontakt med den breda opinionen. Dessa noga genomtänkta och utformade tal lyckades presidenten framföra på ett sådant sätt att de gav intryck av att han pratade vid brasan till några goda vänner.

Vid de beslut som fattades och de resultat de ledde till skall jag här inte dröja, utan blott söka ge något om Roosevelts arbetsätt, hans förhållande till sina medhjälpare, hans roll som opinionsledare, hans särdrag som statsledare och personlighet. En väldig litteratur har behandlat denna sida av den ryktbara regimen; det är nog att erinra om vad som skrivits av de närmaste, såsom hustrun, Frances Perkins, Harold Iches, James Farley, Raymond Moley, Rex Tugwell. Den ojämförligt främsta boken har emellertid nyss utkommit, andra delen av den yngre Arthur Schlesingers verk "The age Roosevelt", som behandlar *The Coming of the New Deal* (Houghton Mifflin, 6:75 dollar). Denna del gäller endast omkring hälften av den första presidentperioden och blott inrikespolitiken; man kan att döma av de två första delarna vänta sig att Schlesingers Rooseveltbiografi i fullständigt skick blir på 3 000-4 000 sidor. Inför den andra delen kan jag blott upprepa vad jag skrev om den första; här är en av de förmästa politiska biografier som finns, såvitt jag vet nästan utan motstycke i europeisk litteratur.

Väl förberedd spontanitet: så kan man känneteckna Roosevelts förmåga att vinna enskilda och människomassor. Det kan tyckas ligga en motsägelse i orden, men det är inte riktigt, inte helt riktigt. Roosevelt förberedde minutöst sina tal; först några punkter av honom själv, sedan förslag av medhjälpare och sekreterare, därefter konferenser med diskussion om varje formulering av vikt, varvid presidentens sinne för den på en gång färgrika och lättfattliga parollen firade triumfer. På samma sätt förberedde Roosevelt efter allt att döma — på denna punkt är naturligtvis vittnesbörden magrare — sina samtal med och sitt uppträdande mot ministrar, kongressledamöter, besökande över huvud. Han tänkte ut hur han skulle övertyga utan att verka överlägsen och docerande, varna och kritisera utan att sära, uppmuntra och trösta utan intimitet och känslsamhet. Men när handlingens ögonblick kom, när rollen skulle spelas, gav honom värmen och vitaliteten den omedelbarhet som krävdes. Han skratade bullrande och hjärtligt på rätt ställe, fick tårar i ögonen då han drog ett ömsint stycke i ett brastal, såg med uppriktig iver på den han ville vinna. "Han är listig som fan och verkar så oskyldig — en stor skådespelare", akri-

ver en iakttagare, en annan att hans tjugusiga leende kom "som om någon hade tryckt på en knapp och satt i gång ljuset i en fyr". Det var inte hela sanningen, så betygar hans närmaste — han glömde rollen, eller gick upp i rollen, och då går det inte att skilja på spel och liv.

Roosevelt började sitt arbete tidigt på morgonen med att se igenom fyra eller fem tidningar; detta var första steget i den fortlöpande opinionsundersökning som fyllde en stor del av hans dag. Efter tidningarna kom memoranda; före Eisenhower hade han uppställt regeln att en promemoria inte borde överskrida en maskinskriven sida, en regel som dock ofta var omöjlig att följa. Större delen av dagen gick till samtal, av vilka många hölls i telefon;

mer än hundra personer hade presidentens privata nummer och kunde alltså nå honom utan förmedling av sekreterare. Hans styrelse var, kan man säga, en styrelse genom samtal. Genom dem fick han sakliga upplysningar och upplysningar om opinionen, under dem påverkade han andra och blev själv påverkad, besluten fattades under samtal med ministerna, kongressledarna, cheferna för skilda verk, de personliga rådgivarna (hjärntrusten). Kabinetts-sammanträdena en gång i veckan var av ringa vikt. Historier, småprat och skoj hörde till dagordningen; de viktiga diskussionerna och besluten föll i regel utanför. "Saker av betydelse debatterades aldrig i kabinettet", skriver finansminister Morgenthau. Tugwell antecknar i sin dagbok: "Pre-

sidenten behandlar dem som barn och nästan ingenting av vikt blir diskuterat." Under de långa tider då presidenten seglade eller reste omkring i landet — 92 dagar 1933, 149 dagar 1934, 145 dagar 1935 — fortsatte samtalen; presidenten kunde obesvärat och livligt prata med vem som helst. Böcker läste Roosevelt nästan aldrig; han blev vad angår ekonomiska, sociala och politiska analyser med bredd och djup en alltmer okunnig man.

Kontakten med en bredare opinion bevarades genom former som i så hög grad utvecklades av Roosevelt att han nästan kan sägas ha uppfunnit dem. Den ena var presskonferenserna, i genomsnitt nära två gånger i veckan. De var informella och gemytliga; var och en fick utan varsel ställa

frågor, Roosevelt briljerade i klargörande, skämtsamma eller undvikande svar. "Hur tyckte ni pappa klarade sig?", brukade han fråga en sekreterare eller en tidningsman efter debatten. Pappa klarade sig så gott som alltid bra, och genom de fria konferenserna fick han en publicitet som ingen president tidigare haft. Den andra formen av kontakt med opinionen var brastalen (the fireside chats) några få gånger om året. Roosevelt lyckades hålla dessa noga genomtänkta och utformade tal på ett sådant sätt att intrycket blev att han pratade vid brasan till några goda vänner. Presidenten kom människorna nära, han blev en gäst i varje hem, och legenden om frälsaren som "är när oss" blev en eggelse för ett folk i misströstan och fruktan. Roosevelt mottog tio gånger så många brev som sin företrädare Herbert Hoover.

Många märkligt utbildade och förenade egenskaper krävdes för denna form av styrelse. Ett ovanligt minne, en ovanligt snabb uppfattning var förutsättningar för framgången. Ett slags ombytthet var lika nödvändig; Roosevelt kunde på ett ögonblick växla från statsledaren, som inkarnerade den amerikanska idén mot historiens bakgrund, till historieberättaren, självvirkern, den trivsamma blandaren av cocktails. På den punkten var han lik Abraham Lincoln — liksom däri att hans värdighet var alltför självklar för att behöva garderas med allvar och korrekthet. Men i motsats till

Lincoln var han sprudlande glad, hans humor var enkel och lätt-sam, det var ständigt fest kring honom. Hans charm och vitalitet var sådana att alla blev ivrigare, roligare, mera levande i hans sällskap.

Av särskilt intresse är hans förhållande till den närmaste kretsen — en krets på kanske hundra personer — av vänner och rådgivare. Han utgick från ett förständigt och välsinnat folk borde komma överens: "Om alla samlas kring ett stort bord och man får dem att ta av sig kavajen och lägga fötterna på bordet och ger dem en god cigarr, går det alltid att få dem ense." Med denna optimistiska syn förenades stor tolerans i fråga om misstag och konflikter. I 50 procent av alla beslut måste man få rätt genom ren slump, brukade Roosevelt säga (vilket visar föga sinne för statistik), och eftersom vi måste vara litet klokare än folk är mest, bör vi komma upp till 75 procent. Slöhet och brist på initiativ hade Roosevelt svårt att stå ut med hos sina medarbetare, men missgrepp som visade att de ville något och gjorde något förlät han gärna. Här låg en del av förklaringen till att han blev ledaren av en hängiven krets rationalister och reformvänner.

Men glad och harmonisk som cigarrökarna kring det stora bordet var inte denna krets; friktion, konkurrens, fiendlighet, avundsjuka ledde till ständiga svårigheter. Delvis berodde det på Roosevelt själv. Han flirtade med sin "officiella familj", uppmuntra-

Munter presskonferens.

de och retades om vartannat, spelade ut en medhjälpare mot en annan, tycktes än ha den ena, än den andra som bästa vän. Man kan i hans uppträdande se en medveten önskan att hetsa alla till bästa möjliga prestationer, men också en omedveten elakhet, en sadism i litet format. Han var road av att spela med människor, att se hur de reagerade, att nedsätta och upphöja. Då han särat en medarbetare brukade han efteråt — utan att be om ursäkt eller alls vidröra saken — göra det gott igen genom några uppskattande ord eller ett telefonsamtal sent på kvällen; denna tröstande verksamhet kallade han att "hold hands", och han spelade ut sina ömhetsbevis som en spelare sina kort. Denna beräkning som står

på gränsen till hårdhet förenades med en värme och en vänlighet som syntes stå godheten nära.

Allt detta bidrar att förklara den atmosfär av spänning och hetta som omger Roosevelts styrelse. Medarbetarnas memoarer vittnar ofta om en förälskelse som stundom förbyttes till misstro och hat. Kanske bidrog Roosevelts lyte, som gav honom ett slags okroppslighet eller kyskhet samtidigt som det väckte medkänsla och offervilja, till detta svärmiska, riderliga, arturianska. Till de ouppklarade, av Schlesinger inte berörda frågorna, hör att den enda memoar om Roosevelt där glöd — hat eller kärlek — saknas är mrs Roosevelts.

HERBERT TINGSTEN

Roosevelt och kabinetet.